

DE HEREN KOMEN TERUG

Huib D. Minderhoud

De slag bij De Scheere, bij Ane, dreunde na! Bij de bisschoppen van Utrecht, die het onderworpen graafschap nadien toch wat omzichtiger behandelden. Bij de Drenten, die enerzijds begrepen uiteindelijk toch niet tegen de machtige kerkvorsten op te kunnen, anderzijds echter geleerd hadden, dat de strijd voor eigen rechten op de duur toch wel lonend kon zijn. De eeuwen door zou de Drent zich dan ook voortaan kenmerken door een taaie verzetshouding jegens allen, die zich aan zijn bezit of aan zijn eeuwenoude instellingen wilden vergrijpen. Niet gewelddadig, maar koppig weigerend voor brute macht te zwichten! Zijn boerderij, zijn dorp, zijn kerk, zijn marke, zijn recht als eigenerfde, 't waren allemaal zaken, die behouden moesten worden en..die behouden bléven. Nergens anders hadden de eigenerfde boeren zo veel invloed in het gewestelijk bestuur als in Drenthe. Nergens anders ook bleven de marke-organisatie en het traditionele gezag van de volmachten, ook naar buiten, zo lang in stand als in onze provincie. In deze zin heeft de slag bij De Scheere toch grote betekenis gehad.

En de heren van Coevorden? Zij komen terug en zij hebben niéts geleerd. Hendrik van Borculo, de nieuw aangestelde heer trouwt met Eufemia, de dochter van de geradbraakte Rudolf II. Hun kleinzoon Reinoud (Reynold), die in 1288 de heerlijkheid overneemt, noemt zich niet Reinoud van Borculo, maar Reinoud van Coevorden. Zo heerst toch weer een Van Coevorden, een regelrechte afstameling van Rudolf, de overwinnaar van de slag bij De Scheere, op het kasteel. Nam Reinoud deze nieuwe naam aan tot nagedachtenis van zijn gemartelde voorvader of om tegenover de bisschop zijn nieuw verworven zelfstandigheid te benadrukken? Het laatste is best mogelijk, want zelfstandiger worden ze weer, de heren van Coevorden, én rijker én machtiger!

In de loop der jaren verwerven

Pelgrimsinsigne ca. 1400, gevonden in 1993 in de voormalige kasteelgracht achter het oude postkantoor. Uit: Drenthe's Veste, H. Gras e.a.

Munt uit ca. 1300. Voorzijde: Groot van Reinoud III, kasteel van Coevorden (Tweemaal vergroot!)

ze aanzienlijke eigendomsrechten. Ze bezitten de erfelijke heerlijkheid Borculo, zijn eigenaar van Diepenheim, van Lage in Duitsland en van Holwerd in Groningen. Deze bezittingen leveren veel geld op en van dat geld maken de heren dankbaar gebruik. Ze verstrekken het hun bisschoppen, in ruil voor rechten. Die rechten verkrijgen ze in pand, dat wil zeggen, de bisschop kan ze weer terugkopen of "inlossen". Maar de elkaar vrij snel opvolgende kerkvorsten zijn voortdurend in kostbare oorlogen gewikkeld en dus komt er van inlossing van de panden niets terecht. Ze komen steeds verder in het krijt te staan en de heren gaan de verkregen rechten steeds meer als blijvend beschouwen.

Ze krijgen nu ook het Coevorder kasteel in pand en verwerven het recht eigen munten te slaan. Reinoud I (1265-1316) slaat er een zonder nadere aanduiding, waarschijnlijk nog

"stiekem". Zijn zoon doet het openlijk, niet alleen met vermelding van zijn naam, maar ook met de officiële titel "Dominus"- Heer. Reinoud III (1337-1367) slaat de meeste en imiteert evenals trouwens zijn voorgangers én opvolgers "buitenlandse" muntsoorten uit Frankrijk, Vlaanderen, Utrecht en Holland. Zo komt hij tot de namen één Groot (Un Gros, ter waarde van een schelling), een half Groot én een kwart Groot (Frankrijk en Vlaanderen) en een penning (Utrecht en Holland). Zijn grootste en dus best leesbare munt is de Groot, aan de voorzijde getooid met een symbolisch kasteel, twaalf lelies en het omschrift "Renodus DNS" (Reinoud Dominus). De keerzijde toont een kruis met het verkorte opschrift: "In Nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti-Kovordensis" (In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest-Coevorden). Reinoud III vermeldt ook uitdrukkelijk in een charter uit 1350, dat hij munten laat slaan. Met de volgende, wat laconieke tekst: "Dat se unse ghelt, dat we slaen laet, willet nemen, dat is goet, is des nicht, se solen dar unverbunden to zin"(daar heeft men niet toe verplicht te zijn).

Het is aan te nemen, dat de Coevorder munten ook daadwerkelijk hier geslagen zijn, maar de juiste plaats van de muntslag zal wel altijd een raadsel blijven. De eigen munten brengen de heren veel aanzien en daar blijft het niet bij. Samen

met de schulten van Eelde hebben zij de rechtspraak van Drenthe in handen; de schulte één jaar en de heer vier jaar.

De heren van Coevorden hebben niets geleerd. Vaak verbinden ze zich in 't geheim, soms ook openlijk met de vijanden van de bisschop. Of, als het hun beter uitkomt, als er nieuwe rechten te verkrijgen zijn, gedragen ze zich als trouwe dienaars. Drie opeenvolgende heren Reinoud oefenen zo hun machtspraktijken uit, tot in 1379 Reinoud IV heer van Coevorden wordt. Hij is de invloedrijkste van allen en noemt zichzelf in officiële oorkonden: "Heer van Coevorden en Drenthe". Zijn moeder meet zich de titel: "Belye van Buren, joncfrou van Covorde ende vrouwe van Drenthe" aan. Zo lijkt het erop, dat Reinoud IV rechtstreeks afstevent op de grafelijke waardigheid van Drenthe, met voorbijgaan van de bisschop zichzelf bevorderend van burggraaf tot graaf. De heren van Coevorden zijn weer terug - machtiger dan ooit.

Keerzijde (kruis) van de munt uit ca. 1300. (Tweemaal vergroot.)